

УДК 37.041+378.09:687.016(477)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-3-4>

Олена ТРИГУБ,
orcid.org/0000-0003-0634-4106
викладач кафедри дизайну факультету мистецтв ВП «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»
(м. Миколаїв, Україна)

МОДЕЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ЯК ДОМІНАНТА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ОДЯГУ ДО САМООСВІТИ У МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Спроектовано структурно-функціональну модель реалізації міждисциплінарного підходу до формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти у мистецьких закладах вищої освіти, яка містить п'ять блоків: цільовий, змістовий, мотиваційний, процесуальний, оцінювально-корекційний. Цільовий блок реалізує соціальне замовлення та мету дослідження – формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу у мистецькі заклади вищої освіти. Змістовий блок відображає предметну специфіку процесу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти, дисципліни професійно-практичного циклу та їхні міждисциплінарні зв'язки в інтегральному освітньому просторі мистецьких закладів вищої освіти. Мотиваційний блок містить внутрішній і зовнішній компоненти, які виконують чотири функції: цільовідповідну, організаційну, виховну та комунікативну.

Виокремлення внутрішнього і зовнішнього компонентів передбачає, що зміни в особистості студента відбуваються під впливом зовнішнього середовища (в межах організації освітнього процесу) та внаслідок внутрішньої роботи студентів над собою. Повне управління розвитком майбутніх дизайнерів одягу ззовні не результативно, оскільки не враховує бажання і можливості студентів, тому його необхідно поєднувати з управлінням зсередини, що передбачає організацію діяльності, спілкування, проектування відносин, що виникають в освітньому процесі. Процесуальний блок відображає організаційно-методичні умови, які передбачають певні напрями роботи, а також форми та методи навчання. Оцінювально-корекційний блок структурно-функціональної моделі характеризує контролюючу функції досліджуваного процесу, функціонально-залежні етапи професійного становлення структурних компонентів, критерії та показники сформованості готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти.

Ключові слова: модель, готовність, міждисциплінарні зв'язки, метод моделювання, підходи.

Olena Tryhub,
orcid.org/0000-0003-0634-4106
Lecturer, Design Department, Separate Subdivision
“Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts”
(Mykolaiv, Ukraine)

MODEL OF REALIZATION OF INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS AS A DOMINANT OF FORMATION OF READINESS OF FUTURE DESIGNERS OF CLOTHES TO SELF-EDUCATION OF HIGHER EDUCATION CULTURE INSTITUTES

A structural-functional model of realization of interdisciplinary approach to formation of readiness of future fashion designers for self-education in art institutions of higher education is designed, which contains five blocks: target, semantic, motivational, procedural, evaluative-corrective. The target unit implements the social order and purpose of the study - the formation of the readiness of future fashion designers for self-education on the basis of an interdisciplinary approach to art institutions of higher education. The content block reflects the subject specifics of the process of forming the readiness of future fashion designers for self-education, the discipline of the professional-practical cycle and their interdisciplinary connections in the integrated educational space of art institutions of higher education. The motivational block contains internal and external components that perform four functions: appropriate, organizational, educational and communicative.

The separation of internal and external components implies that changes in the student's personality occur under the influence of the external environment (within the organization of the educational process) and as a result of students' internal work on themselves. Full management of the development of future fashion designers from the outside is not effective, because it does not take into account the desires and capabilities of students, so it must be combined with

management from within, which involves organizing activities, communication, designing relationships arising in the educational process. The procedural block reflects the organizational and methodological conditions that provide for certain areas of work, as well as forms and methods of teaching. The evaluation and correction block of the structural-functional model characterizes the controlling functions of the researched process, functionally-dependent stages of professional formation of structural components, criteria and indicators of formation of readiness of future clothing designers for self-education.

Keywords: model, readiness, interdisciplinary connections, modeling method, approaches.

Актуальність дослідження. Найефективнішим засобом вирішення проблеми використання міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти у мистецькі заклади вищої освіти є *метод моделювання*. Вибір даного методу пояснюється тим, що крізь модель достатньою мірою забезпечується розуміння діалектичної залежності між використанням міждисциплінарних зв'язків та самоосвіти студентів-дизайнерів і дає можливість синтезувати наявні знання про досліджуваний об'єкт, відображаючи або відтворюючи, замінюючи його так, що вивчення її дає нову інформацію про об'єкт.

Корисно відзначити, що моделювати можна не лише матеріальні об'єкти, а й процеси. Наприклад, викладачі ЗВО використовують різного роду моделі освітнього процесу для створення умов підвищення якості професійної освіти. У роботі з такими моделями викладач і студенти забезпечують один одному підвищені вимоги до навчання, розгляд і практичне застосування інноваційних процесів в навчанні, чітку постановку цілей і завдань освіти (Петрушенко, 2006: 100).

Створюється модель освітнього процесу, тобто педагогічні умови, функції і цілі навчання, а також результат, очікуваний в практичному застосуванні цієї моделі.

Аналіз останніх досліджень. Існує безліч тлумачень терміна «модель». У філософському енциклопедичному словнику «модель» (франц. *modele*, від лат. *Modulus* – міра, зразок, норма), трактується в логіці і методології науки – аналог (схема, структура, знакова система) певного фрагмента природної або соціальної реальності, породження людської культури, концептуально-теоретичної освіти – оригіналу моделі. Цей аналог служить для зберігання і розширення знання (інформації) щодо оригіналу, конструювання оригіналу, перетворення або управління ним [8, с. 382]. На думку дослідника Ю. Бикова, модель є системою елементів, що відтворює деякі аспекти, зв'язки, функції, об'єкти дослідження. Ключовою ознакою моделі є те, що вона повинна відображати деякий чіткий фіксований зв'язок елементів, припускати певну структуру, яка відображатиме внутрішні суттєві відносини реальності (Биков, 2000:103).

Виходячи з цієї вимоги, розроблялася й авторська модель.

Вибір методу моделювання в межах дослідження пояснюється тим, що крізь модель достатньою мірою забезпечується розуміння діалектичної залежності між елементами і підсистемами досліджуваної системи. Моделювання як метод пізнання дає можливість синтезувати наявні знання про досліджуваний об'єкт, відображаючи або відтворюючи його. Відтак, модель розглядаємо як цілісну структурно-функціональну організацію процесу використання міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності до самоосвіти майбутніх дизайнерів одягу в мистецьких закладах вищої освіти з послідовною поетапною роботою над самоосвітою протягом усього життя.

Мета статті – обґрунтувати структурно-функціональну модель реалізації міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти в мистецьких закладах вищої освіти.

Основна частина. Теоретичне осмислення проблеми використання міждисциплінарних зв'язків в освітньому процесі мистецьких закладах вищої освіти як засобу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти дало змогу виявити їхні особливості: активність студента-дизайнера як суб'єкта діяльності крізь самоосвіту, засіб комунікації як взаємодії на міждисциплінарному рівні. Використання міждисциплінарних зв'язків в як засобу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти пов'язано з розвитком самостійності в навчанні і з виконанням функцій процесу освіти в мистецьких закладах вищої освіти, самоактивності, здатності до самовдосконалення.

Щоб обрати тип моделі, який найкращим чином уможливить досліджувати процес реалізації міждисциплінарних зв'язків у формуванні готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти в мистецьких закладах вищої освіти, вивчено спеціальну література, де відображено кілька класифікацій моделей (Баніт, 2012).

Охарактеризуємо авторську модель згідно з цими класифікаціями.

За способом побудови в підсумку створюємо елімінативну модель. За характером відтворюва-

них аспектів (змісту) у межах дослідження конструюється структурно-функціональна модель. Структурною є така модель, яка імітує внутрішню структурну організацію оригіналу, а функціональною є модель, що розкриває зв'язки між елементами, способи функціонування системи (Баніт, 2012:11).

На думку В. Федорова, моделлю деякого об'єкта А (оригіналу) є об'єкт В, обраний або побудований суб'єктом С принаймні для однієї з наступних цілей: заміщення А в деякій уявній або реальній дії, вважаючи, що В більш зручно для цієї дії в цих умовах (модель заміщення); створення уявлення про об'єкт А за допомогою об'єкта В; тлумачення об'єкта А у вигляді об'єкта В (Федоров, 2001).

За способом реалізації цілей дослідження відповідає створення ідеальної описової моделі-уявлення, що розкриває принципи перетворення, його етапи, зв'язки між проблемою, змістом, способами його трансформації і результатом.

У зв'язку з гіпотетичним становищем дослідження щодо можливого впливу міждисциплінарних зв'язків на формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти, саморозвитку і самовиховання, з урахуванням застосування педагогічних засобів, як методологічну основу для побудови структурно-функціональної моделі були визначені системний, компетентнісний та інтегративно-модульний підходи.

Ідеї системного, компетентнісного й інтегративно-модульного підходів, відзначимо, що вони задають низку вимог до побудови та реалізації моделі реалізації міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти.

Відтак, припускаємо, що у межах дослідження модель повинна функціонувати і реалізовуватися з урахуванням:

1) формування у студентів цілісного уявлення про їхню майбутню діяльність у сфері дизайну на основі міждисциплінарного перенесення знань;

2) організації модульного навчання в процесі викладання обраних для дослідження дисциплін засобами міждисциплінарних зв'язків;

3) становлення готовності до самоосвіти, механізмом якої є діалектичне мислення і рефлексія.

Беручи системний, компетентнісний і інтегративно-модульний підходи в якості теоретико-методологічної стратегії дослідження, нами виокремлено такі характеристики моделі реалізації міждисциплінарних зв'язків як засобу

формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти в мистецьких закладах вищої освіти: наявність компонентів і структур; доцільність; цілісність; розвиток у часі; багаторівневий характер. Розглянемо кожну характеристику окремо.

Процес формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на основі міждисциплінарних зв'язків доцільно розглядати як складну функціональну систему, що має власну логіку розвитку і відносно самостійні етапи протікання. Тому структура процесу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти охоплює чотири основні логічно взаємопов'язані етапи (рис. 1):

Доцільність моделі визначається прагненням до досягнення певного результату і його значущістю. Практика показує, що справжня ефективність освіти полягає в максимально можливому збігу висунутих цілей і отриманих результатів за всіма визначеними параметрами. Основною метою авторської моделі є забезпечення формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на основі міждисциплінарних зв'язків.

Модель реалізації міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти в мистецьких закладах вищої освіти і, як впливає, їхня самоосвіта протягом усього життя, відображає процес розгортання цієї діяльності. У зв'язку з цим важливою ознакою розвитку моделі в часі є її динаміка, що передбачає виокремлення якісних станів, рівнів готовності до самоосвіти на міждисциплінарній основі в мистецьких закладах вищої освіти.

Однією з істотних характеристик авторської структурно-функціональної моделі є її цілісність, оскільки жоден із компонентів моделі, будучи взятий окремо, не забезпечує досягнення мети дослідження. Структурно-функціональна модель містить п'ять блоків: цільовий, змістовий, мотиваційний, процесуальний, оцінювально-корекційний (рис. 2).

Цільовий блок охоплює мету дослідження – формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу в мистецьких закладах вищої освіти.

Рис. 1. Структура процесу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти

Змістовний блок розглядає, що охоплюють між-дисциплінарні зв'язки в інтегральному освітньому просторі в мистецьких закладах вищої освіти. Змістовний блок представлений такими дисциплінами: «Дизайн-проекткування», «Дизайн-проекткування (одягу)», «Комп'ютерні технології в дизайні», «Брендинг fashion бізнесу». За допомогою між-

дисциплінарних зв'язків більш повно формуються поняття спеціальних дисциплін, розвивається діалектичне мислення, розширюється світогляд студентів-дизайнерів, формується цілісне уявлення щодо майбутньої дизайнерської діяльності.

Мотиваційний блок містить внутрішній і зовнішній компоненти, які виконують чотири

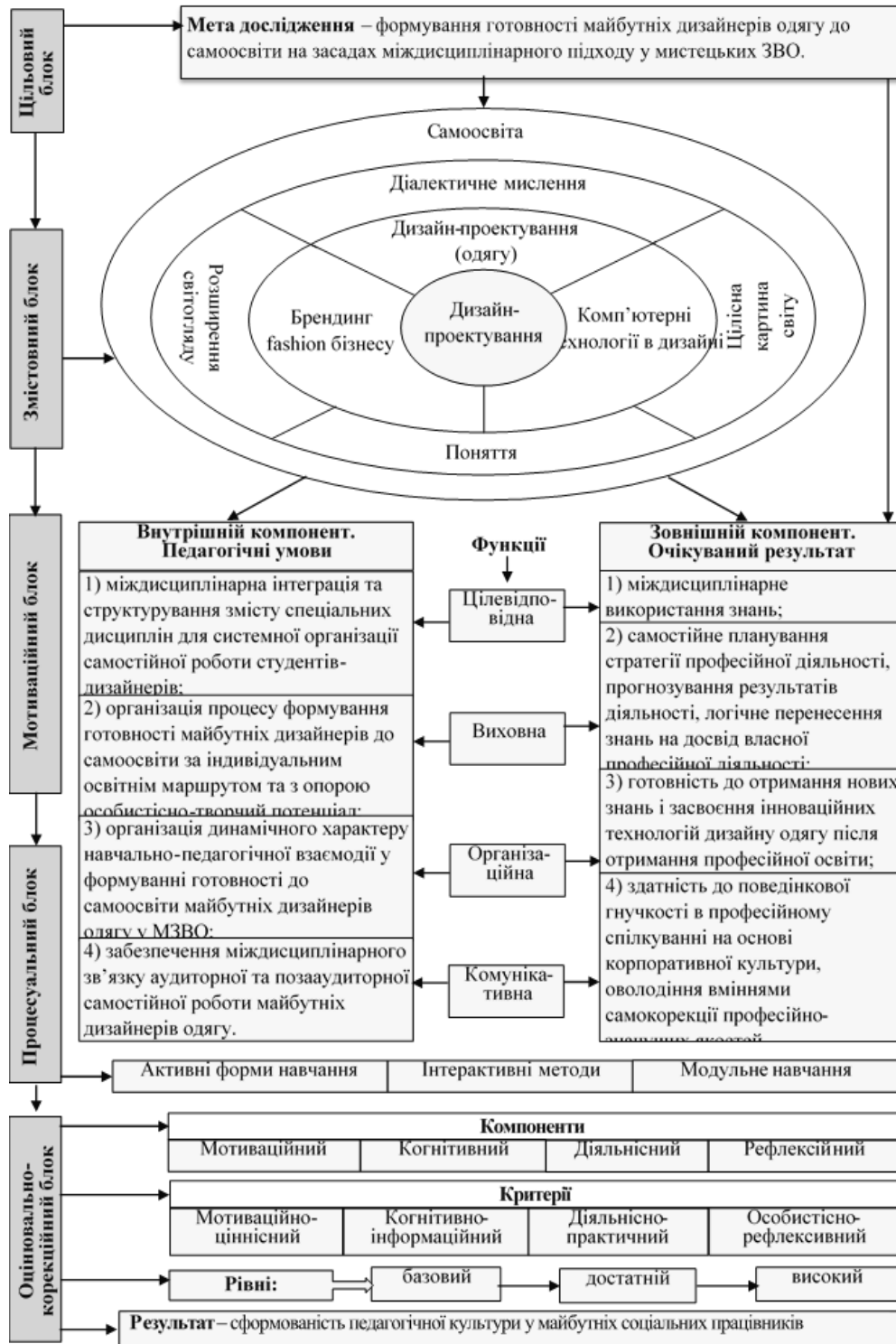

Рис. 2. Структурно-функціональна модель реалізації міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти в мистецьких закладах вищої освіти

функції: цільовідповідну, організаційну, виховну та комунікативну. Кожна з функцій має власну специфіку в діяльності суб'єктів процесу використання міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності майбутніх студентів-дизайнерів до самоосвіти в мистецьких закладах вищої освіти.

Зовнішній компонент представлений педагогічними умовами формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти (міждисциплінарна інтеграція та структурування змісту спеціальних дисциплін для системної організації самостійної роботи студентів-дизайнерів; організація процесу формування готовності майбутніх дизайнерів до самоосвіти за індивідуальним освітнім маршрутом та з опорою на особистісно-творчий потенціал; організація динамічного характеру навчально-педагогічної взаємодії у формуванні готовності до самоосвіти майбутніх дизайнерів одягу в мистецьких закладах вищої освіти; забезпечення міждисциплінарного зв'язку аудиторної та позааудиторної самостійної роботи майбутніх дизайнерів одягу) і передбачає розвиток особистості майбутніх дизайнерів одягу в освітньому процесі мистецьких закладах вищої освіти. Внутрішній компонент передбачає розвиток особистості майбутніх дизайнерів одягу на основі їхнього внутрішнього розуміння дійсності. Зміст цих компонентів полягає в тому, що студент як самостійна особистість повинен сприймати цілісну картину світу. Йому необхідно розвивати діалектичне мислення, тобто синтезувати знання на основі інтеграції дисциплін, самостійно планувати стратегії дизайнерської діяльності, а також прогнозувати результати роботи в тій чи іншій сфері діяльності дизайну та визначати процес самоосвіти і самовиховання метою життєдіяльності.

Процесуальний блок охоплює: активні форми навчання (групова дискусія, тренінг, дидактичні і творчі ігри, «мозковий штурм»); інтерактивні методи (колективна розумова діяльність – проєктна діяльність; модульне навчання). Окреслений блок націлений на розвиток усіх структурних компонентів готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти.

Оцінювально-корекційний блок структурно-функціональної моделі відображає критерії та рівні сформованості готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти, а також виявляє результат роботи моделі.

Зовнішній і внутрішній елементи структурно-функціональної моделі підкріплені низкою функцій. Виокремлення *цільовідповідної функції* діяльності студентів-дизайнерів обґрунтовано зміною

парадигми освіти, яка розглядає міждисциплінарне використання знань (Петрушенко, 2006:7).

Реалізація цієї функції передбачає формування цілісної міждисциплінарної структури навчальних знань. Поєднати ці знання в систему допомагає студенту-дизайнеру цілісне бачення безлічі аспектів майбутньої дизайнерської діяльності, зокрема єдність науки і практики, отримання знань та їхнє використання для вирішення професійних завдань, проєктування власної системи роботи тощо.

Виховна функція готовності до самоосвіти майбутніх дизайнерів одягу на основі міждисциплінарних зв'язків зводиться до формування ставлення до професійного досвіду студентів (Баніт, 2012:8).

Ця функція зорієнтовує студентів на готовність до отримання нових знань і засвоєння інноваційних технологій проєктування одягу після отримання професійної освіти в мистецьких закладах вищої освіти.

1. *Організаційна функція* зводиться до самостійного планування стратегії професійної діяльності, прогнозування результатів діяльності, логічного переносу знань на досвід власної професійної діяльності. Організаційна функція реалізується шляхом виконання професійних обов'язків на практиці з використанням таких професійних якостей, як креативність та ініціативність. Окрім того, організаційна функція передбачає побудову моделі виховної системи в процесі самоосвіти, яка відповідає виховній системі процесу навчання в мистецьких закладах вищої освіти.

2. *Комунікативна функція* зводиться до поведінкової гнучкості в професійному спілкуванні на основі корпоративної культури, оволодіння вміннями самокорекції професійно-значущих якостей, реалізується у взаємодії та спілкуванні на міждисциплінарному рівні як здатність працювати в команді і допомагати один одному. Комунікативна функція виявляється в процесі спілкування на емоційному рівні і сприяє встановленню педагогічно доцільних взаємин в професійному середовищі (Козловська, 2013:314). Результатом функціонування моделі є готовність майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти. Тоді як ефективність самоосвіти залежить від інтелектуальної розвиненості, а також від установок на навчальну діяльність, від ставлення до знань та інших вольових якостей. Самоосвіта має індивідуальні та групові форми, які сприяють безперервності освіти (Козловська, Якимович, 2014: 31–35). Самоосвіта відіграє роль сполучної ланки між ступенями і стадіями організованого навчання, надаючи освітньому процесу цілісний і висхідний характер. Ключовою умовою

самоосвіти майбутніх дизайнерів одягу є наявність адекватної самооцінки, самопізнання, чітко усвідомлених цілей, ідеалів, особистісних сенсів. Тоді як реалізація міждисциплінарних зв'язків забезпечує залучення студентів-дизайнерів у процес самоосвіти в мистецьких закладах вищої освіти і передбачає здатність студентів до самоосвіти, саморозвитку протягом усього життя.

Таким чином, теоретико-методологічним підґрунтям у побудові структурно-функціональної моделі реалізації міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти в мистецьких закладах вищої освіти обрано системний, компетентнісний та інтегративно-модульний під-

ходи, які допомагають глибше розкрити особистісні якості студентської молоді. Так, системний підхід забезпечує комплексне вивчення проблеми використання міждисциплінарних зв'язків як засобу формування готовності до самоосвіти. Компетентнісний підхід акцентує увагу на результаті освіти, сприяє орієнтації студентів-дизайнерів на безперервність освіти та самоосвіти протягом усього життя і забезпечує підпорядкування знань, умінь і практичної потреби. Інтегративно-модульний підхід забезпечує можливість швидкої та адекватної корекції навчальних програм, диференціації та індивідуалізації дидактичного процесу, на основі особистісно – зорієнтованої моделі навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баніт О. В. Модель розвитку професійної майстерності викладачів графічного дизайну. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2012. Вип. 5. С. 6–14.
2. Биков В. Ю. Наукове забезпечення дистанційної професійної освіти: проблеми і напрями досліджень. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. 2000. Вип. 7 (II). С. 93–114.
3. Козловська І. М. Інтегративний підхід до підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів у професійно-технічних навчальних закладах. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів, 2013. Вип. 23.18. С. 311–316.
4. Козловська І. М., Якимович Т. Д. Особливості інтеграції у професійній підготовці майбутніх фахівців народних художніх промислів. *Нові технології навчання*. 2014. Вип. 81. С. 31–35.
5. Петрушенко В. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: Магнолія 2006, 2011. 352 с.
6. Соколова О. В. Методичні основи інтеграції мистецьких знань у підготовці майбутніх учителів музики і художньої культури : дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2004.
7. Федоров В. А. Профессионально-педагогическое образование: теория, эмпирика, практика. Екатеринбург: Изд-во Урал.гос.проф.-пед. ун-та, 2001. 330 с.
8. Философский энциклопедический словарь. Москва: ИНФРА, 2001. 576 с.

REFERENCES

1. Banit O. V. Model rozvytku profesiinoi maisternosti vykladachiv hrafichnoho dyzainu [Model of development of professional skill of teachers of graphic design]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. 2012. Vol. 5. pp. 6–14. [in Ukrainian]
2. Bykov V. Yu. Naukove zabezpechennia dystantsiinoi profesiinoi osvity: problemy i napriamy doslidzhen [Scientific support of distance vocational education: problems and directions of research]. *Profesiina osvita: pedahohika i psykhologhiia*. 2000. Vol. 7 (II). pp. 93–114. [in Ukrainian]
3. Kozlovska I. M. Intehrativnyi pidkhdid do pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv narodnykh khudozhnikh promysliv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh [An integrative approach to the training of future specialists in folk arts and crafts in vocational schools]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. Lviv, 2013. Vol. 23.18. pp. 311–316. [in Ukrainian]
4. Kozlovska I. M., Yakymovych T. D. Osoblyvosti intehratsii u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv narodnykh khudozhnikh promysliv [Features of integration in professional training of future specialists of folk arts and crafts]. *Novi tekhnolohii navchannia*. 2014. Vol. 81. pp. 31–35. [in Ukrainian]
5. Petrushenko V. *Filosofskiyi slovnyk: terminy, personalii, sententsii* [Philosophical dictionary: terms, personalities, maxims]. Lviv: Mahnoliia 2006, 2011. 352 p. [in Ukrainian]
6. Sokolova O. V. *Metodychni osnovy intehratsii mystetskykh znan u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv muzyky i khudozhnoi kultury* [Methodical bases of integration of art knowledge in preparation of future teachers of music and art culture] dissertation of the candidate of pedagogical sciences. National Pedagogical University. M.P. Dragomanova. Kyiv, 2004. 212 p. [in Ukrainian]
7. Fedorov V. A. Professional'no-pedagogicheskoe obrazovanie: teoriya, jempirika, praktika [Professional and pedagogical education: theory, empiricism, practice]. Ekaterinburg: Izd-vo Ural.gos.prof.-ped. un-ta, 2001. 330 p. [in Russian].
8. Filosofskij jenciklopedicheskij slovar' [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. Moscow : INFRA, 2001. 576 p. [in Russian].